

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ПАТОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА»**

Дніпро – 2023

УДК 159.98:37
К 67

*Схвалено Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
(протокол № 8 від 18.04.2023 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олександр САМОЙЛОВ, професор кафедри психології Дніпровського гуманітарного університету, доктор психологічних наук;

Юлія НІКАНОРОВА, доцент кафедри загальної психології та патопсихології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кандидат медичних наук, доцент.

УКЛАДАЧІ:

Вікторія КОРНІЄНКО, завідувач кафедри психології та педагогіки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, доцент;

Світлана КИРИЧЕНКО, доцент кафедри психології та педагогіки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат біологічних наук, доцент.

К 67 Корнієнко В. В., Кириченко С. В. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Патопсихологічна діагностика». Дніпро : ДДУВС, 2023. 20 с.

Методичні рекомендації з курсу «Патопсихологічна діагностика» розроблено у відповідності до вимог, передбачених освітньо-професійною програмою магістра з напрямку підготовки 053 «Психологія» та меті і завданням, що визначені у робочій навчальній програмі з цього курсу.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти університету, які навчаються за спеціальністю «Психологія».

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма навчальної дисципліни.....	6
Лекційний курс.....	9
Практичні заняття.....	13
Додатки.....	17

ВСТУП

Патопсихологічна діагностика вивчає порушення психічних процесів особистості як в процесі її розвитку так і під впливом екзогенних та психогенних факторів.

Зміст «Методичних рекомендацій» складається із методів та методик дослідження особистості з порушеннями пізнавальних психічних процесів, основ патопсихологічних симптомів та синдромів.

Мета дисципліни – це навчити студентів проведенню психодіагностичних досліджень з написанням психологічного заключення за їх результатами.

На сучасному етапі розвитку наукових знань існує достатня кількість споріднених психологічних дисциплін, які мають відношення до патопсихологічної діагностики: патопсихологія, нейропсихологія, психологія девіантної поведінки, психіатрія, неврозологія, психосоматична медицина та інші. Кожна із вищенаведених дисциплін поєднує в собі медичні та психологічні знання, але всі вони мають відношення до клініки і внаслідок цього можуть бути визнаними складовими частинами клінічної психології.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Патопсихологічна діагностика» є ознайомлення студентів з основними поняттями та методами дослідження особистості з порушеннями психічних процесів., патопсихологічними симптомами та синдромами, навчити студентів проведенню психодіагностичних досліджень з написанням психологічного заключення за їх результатами.

Очікувані результати навчання

Програмні результати навчання (РН)	
РН01	Знання та розуміння основних концепцій, теорій, проблем філософії й методології науки, змісту сучасних філософських дискусій з проблем розвитку суспільства та освіти
РН05	Знання та розуміння основних норм, прийнятих науковою спільнотою, з урахуванням міжнародного досвіду спілкування; здійснення особистісний вибору в морально-ціннісних ситуаціях, що виникають у професійній сфері діяльності
РН11	Вміння застосовувати методи і засоби дослідницької діяльності педагога; володіння способами збору, систематизації та обробки інформації, інтерпретацією отриманих результатів, вивчення та застосування педагогічної спадщини і досвіду роботи педагогів-новаторів, робити висновки
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК1	Здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження на засадах системних філософських знань принципів та інструментарію сучасного наукового пізнання, його соціокультурної обумовленості та полідисциплінарного характеру

ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя
ЗК3	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК7	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК8	Здатність до володіння культурою наукового дослідження в галузі освіти; використання у дослідженні новітніх інформаційно-комунікативних технологій
ЗК12	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
Спеціальні професійні компетентності	
СК1	Здатність оперувати науковими засадами психології: теоретичними, методологічними, емпіричними
СК5	Здатність самостійно розробляти та запроваджувати психологічну методологію, що базується на результатах наукових досліджень та міжнародних стандартах
СК9	Здатність обирати оптимальні методи і способи наукового психологічного пізнання

Пререквізити навчальної дисципліни

Передбачено попереднє оволодіння дисциплінами «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Практикум з загальної психології», «Анатомія та фізіологія людини»; «Психофізіологія»; «Клінічна психологія, «Патопсихологія».

Постреквізити навчальної дисципліни

Дисципліни, які будуть використовувати результати навчання дисципліни «Основи патопсихології», «Психологічне консультування», «Юридична психологія», «Психотерапія», «Судово-психологічна експертиза».

Обсяг навчальної дисципліни

Додатки 1.1, 1.2.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ПАТОПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ. КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ ПСИХІЧНОЇ НОРМИ ТА ПАТОЛОГІЇ

Принципи відмежування психологічних феноменів та психопатологічних симптомів. Діагностичні принципи-альтернативи: хвороба – особистість, нозос – патос, реакція – стан – розвиток, психотичне – непсихотичне, екзогенне – психогенне – ендогенне, дефект – одужання – хроніфікація, адаптація – дезадаптація, компенсація – декомпенсація, негативне – позитивне).

Концепція презумпції психічного здоров'я. Прояви психічної норми та патології. Модель хвороби.

ТЕМА 2. ПАТОПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ В КЛІНІЦІ НЕРВОВО-ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ

Класифікація методів дослідження в патопсихології. Клінічне інтерв'ю. Принципи побудови патопсихологічного дослідження в клініці нервово-психічних розладів. Тактики проведення патопсихологічного обстеження. Етапи патопсихологічного дослідження. Патопсихологічне заключення.

ТЕМА 3. МЕТОДИ ПАТОПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В КЛІНІЦІ

Методики дослідження пізнавальних процесів. Методики дослідження емоційно-вольової, мотиваційної сфери та характерологічних особливостей особистості.

ТЕМА 4. ПСИХОТЕРАПІЯ, ПСИХОКОРЕКЦІЯ, ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ТА ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ В КЛІНІЦІ НЕРВОВО-ПСИХІЧНИХ ХВОРОБ

Місце психотерапії у лікуванні нервово-психічних захворювань. Система реабілітації та роль реабілітаційної психології. Синдром хронічної втоми. Професійна деформація.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмій та інших компетентностей за навчальний семестр.

З навчальної дисципліни «Патопсихологічна діагностика» передбачено:

– для заочної форми навчання – екзамен.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань
0	Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «Патопсихологічна діагностика» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань у формі есе, презентацій, аналітичних довідок; залік.

Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях шляхом усного або письмового опитування студентів. Поточний контроль здійснюється протягом всього семестру, пов'язаний з усіма формами навчального процесу та включає: оцінювання усних та письмових відповідей на семінарах, тестових завдань з кожної теми, виконання індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль з дисципліни «Патопсихологічна діагностика» здійснюється у формі екзамену відповідно до навчальної програми та розроблених кафедрою екзаменаційних питань, затверджених у встановленому порядку. Перелік питань, які виносяться на екзамен складається на основі навчального матеріалу, що охоплює проблеми, які розглядалися на лекціях, семінарах та вивчалися самостійно під час поза аудиторної роботи студента.

Студент може бути допущеним до екзамену за наступних умов: виконання ним усіх видів робіт, що передбачені навчальним планом та отримання мінімальної кількості балів за кредитно-модульною системою, що надають допуск до екзамену.

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1 семестр							
1	Тема 1. Поняття патопсихологічної діагностики. Клінічні прояви психічної норми та патології	23	2	1	2		1
2	Тема 2. Патопсихологічне дослідження в клініці нервово-психічних розладів	23	2	1	2		2
3	Тема 3. Методи патопсихологічного дослідження в клініці нервово-психічних хвороб	22	3	1	1	1	3
4	Тема 4. Психотерапія, психокорекція, психопрофілактика та психологічна реабілітація в клініці нервово-психічних хвороб	22	3	1	1		3
	Разом за семестр	90	10	4	6		80
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>екзамен</i>					

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ПАТОПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ. КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ ПСИХІЧНОЇ НОРМИ ТА ПАТОЛОГІЇ

Мета: ознайомити студентів з основними поняттями патопсихологічної діагностики та клінічними проявами психічної норми та патології. Принципи відмежування психологічних феноменів та психопатологічних симптомів. Діагностичні принципи-альтернативи: хвороба – особистість, нозос – патос, реакція – стан – розвиток, психотичне – непсихотичне, екзогенне – психогенне – ендогенне, дефект – одужання – хроніфікація, адаптація – дезадаптація, компенсація – декомпенсація, негативне – позитивне).

Концепція презумпції психічного здоров'я. Прояви психічної норми та патології. Модель хвороби.

План:

1. Предмет та завдання патопсихологічної діагностики. Зв'язок дисципліни з іншими науками.

2. Методи дослідження в клінічній психології та основні поняття патопсихологічної діагностики та клінічні прояви психічної норми та патології.

Основні поняття: патопсихологічна діагностика, структура патопсихологічної діагностики, практичні задачі патопсихологічної діагностики, методи дослідження в клініці нервово-психічних хвороб; тестові та проєктивні методи дослідження; концепція презумпції психічного здоров'я; прояви психічної норми та патології; модель хвороби.

Література:

1. Максименко С. Д., Коваль І. В., Максименко К. С. Медична психологія: підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 520 с.

2. Мартинюк А. І. Патопсихологія: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2019. 208 с.

3. Корнієнко В. В. Концептуалізація вивчення проблеми соціально-психологічних основ розвитку реабілітаційного потенціалу особистості. Теоретичні та прикладні проблеми психології та соціальної роботи. 2021. № 3(56). С. 169-195.

4. Корнієнко В. В., Ніканорова Ю. В. Особливості психологічного здоров'я викладачів вищих навчальних закладів. Стратегічні питання світової науки: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 2017. С. 42-46.

5. Діденко С. В. Клінічна психологія: слов.-довід. К. : Академвидав, 2012. 315 с.

6. Никоненко Ю. П. Психологія: навч. посібник. К. : КНТ, 2016. 369 с.

7. Kornienko V. V. (2019). Features of cognitive dysfunction in patients with depressive disorders of different genesis. Spanish scientific journal «Fundamentalis scientiam», № 27, 65-69.

ТЕМА 2. ПАТОПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ В КЛІНІЦІ НЕРВОВО-ПСИХІЧНИХ РОЗЛАДІВ

Мета: ознайомитись із класифікацією методів дослідження в патопсихології. Клінічне інтерв'ю. Принципи побудови патопсихологічного дослідження в клініці нервово-психічних розладів. Тактики проведення патопсихологічного обстеження. Етапи патопсихологічного дослідження. Визначення патопсихологічних реєстр-синдромів. Патопсихологічне заключення.

План:

1. Ознайомлення з методами, які застосовуються в клініці нервово-психічних розладів. Етапи побудови клінічного інтерв'ю.
2. Етичні складові клінічного інтерв'ю.
3. Особливості проведення патопсихологічного дослідження.
4. Ознайомлення з реєстр-синдромами.
5. Складання патопсихологічного заключення.

Основні поняття: нервово-психічні розлади в дитячому віці; особливості плинності пізнавальних психічних процесів у хворих різної вікової категорії; реєстр-синдроми; патопсихологічне заключення.

Література:

1. Максименко С. Д., Коваль І. В., Максименко К. С. Медична психологія: підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 520 с.
2. Мартинюк А. І. Патопсихологія: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2019. 208 с.
3. Корнієнко В. В., Ніканорова Ю. В. Особливості психологічного здоров'я викладачів вищих навчальних закладів. Стратегічні питання світової науки: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 2017. С. 42-46.
4. Діденко С. В. Клінічна психологія: слов.-довід. К. : Академвидав, 2012. 315 с.
5. Никоненко Ю. П. Психологія: навч. посібник. К. : КНТ, 2016. 369 с.
6. Kornienko V. V. (2019). Features of cognitive dysfunction in patients with depressive disorders of different genesis. Spanish scientific journal «Fundamentalis scientiam», № 27, 65-69.

ТЕМА 3. МЕТОДИ ПАТОПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В КЛІНІЦІ НЕРВОВО-ПСИХІЧНИХ ХВОРОБ

Мета: Познакомити здобувачів з методиками вивчення пізнавальних процесів (відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, мислення) різної вікової категорії хворих та в залежності від завдань дослідження. Надати інформацію щодо методик дослідження емоційно-вольової, мотиваційної сфери та патохарактерологічних особливостей особистості.

План:

1. Ознайомлення з порушенням пізнавальних психічних процесів особистості в залежності від глибини ураження структур мозку при різних нервово-психічних захворюваннях та вікових особливостей.

2. Порушення емоційно-вольової сфери (види захворювань, зміни в особистісних характеристиках хворого) та методики, які її вимірюють.

3. Складання схеми патопсихологічного дослідження та написання , після інтерпретації даних, психологічного заключення.

Основні поняття: основні симптоми нервово-психічних розладів в дитячому та дорослому віці; особливості плинності пізнавальних психічних процесів у хворих різної вікової категорії; реєстр-синдроми; патопсихологічне заключення.

Література:

1. Максименко С. Д., Коваль І. В., Максименко К. С. Медична психологія: підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 520 с.

2. Мартинюк А. І. Патопсихологія: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2019. 208 с.

3. Корнієнко В. В., Ніканорова Ю. В. Особливості психологічного здоров'я викладачів вищих навчальних закладів. Стратегічні питання світової науки: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 2017. С. 42-46.

4. Діденко С. В. Клінічна психологія: слов.-довід. К. : Академвидав, 2012. 315 с.

5. Никоненко Ю. П. Психологія: навч. посібник. К. : КНТ, 2016. 369 с.

6. Kornienko V. V. (2019). Features of cognitive dysfunction in patients with depressive disorders of different genesis. Spanish scientific journal «Fundamentalis scientiam», № 27, 65-69.

ТЕМА 4. ПСИХОТЕРАПІЯ, ПСИХОКОРЕКЦІЯ, ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ТА ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ В КЛІНІЦІ НЕРВОВО-ПСИХІЧНИХ ХВОРОБ

Мета: визначення психологічної складової, методів та форм щодо психотерапії нервово-психічних захворювань. Ознайомлення із механізмом психореабілітаційних заходів та роллю реабілітаційної психології у роботі з хворими на нервово-психічні хвороби. Синдром хронічної втоми, його психологічні характеристики та методики вивчення. Професійна деформація та її роль у формуванні особистісних характеристик психолога.

План:

1. Ознайомлення здобувачів із методами та формами щодо психотерапії нервово-психічних захворювань.

2. Визначення основних складових механізму психореабілітаційних заходів та ролі реабілітаційної психології у роботі з хворими на нервово-психічні хвороби.

3. Підбор та вивчення психологічних характеристик синдрому хронічної втоми та методики їх вивчення.

4. Ознайомлення з поняттям «професійна деформація» та її роль у формуванні особистісних характеристик психолога. Підбір методів та методик її вивчення.

Література:

1. Максименко С. Д., Коваль І. В., Максименко К. С. Медична психологія: підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 520 с.
2. Мартинюк А. І. Патопсихологія: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2019. 208 с.
3. Корнієнко В. В. Концептуалізація вивчення проблеми соціально-психологічних основ розвитку реабілітаційного потенціалу особистості. Теоретичні та прикладні проблеми психології та соціальної роботи. 2021. № 3(56). С. 169-195.
4. Корнієнко В. В., Ніканорова Ю. В. Особливості психологічного здоров'я викладачів вищих навчальних закладів. Стратегічні питання світової науки: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 2017. С. 42-46.
5. Діденко С. В. Клінічна психологія: слов.-довід. К. : Академвидав, 2012. 315 с.
6. Никоненко Ю. П. Психологія: навч. посібник. К. : КНТ, 2016. 369 с.
7. Kornienko V. V. (2019). Features of cognitive dysfunction in patients with depressive disorders of different genesis. Spanish scientific journal «Fundamentalis scientiam», № 27, 65-69.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття № 1. Патопсихологічне дослідження в клініці

Мета: ознайомити студентів з процедурою проведення патопсихологічного дослідження в клініці

План:

1. Завдання та принципи патопсихологічного дослідження в клініці.
2. Вимоги до проведення клінічної бесіди.
3. Методи спостереження.
4. Аналіз історії життя пацієнта (збирання анамнезу).
5. Патопсихологічні та нейропсихологічні методи дослідження в клініці.

Основні поняття: клінічна бесіда, анамнез, психічна діяльність, патопсихологічна та нейропсихологічні методи дослідження.

Згадайте відомих людей, які були хворі на нервово-психічне захворювання. (Олександр Македонський, Юлій Цезарь та ін.).

Скласти та описати психологічний портрет героя кінофільму чи відомого літературного героя, хворого на нервово-психічне захворювання.

Література:

1. Корнієнко В. В. Концептуалізація вивчення проблеми соціально-психологічних основ розвитку реабілітаційного потенціалу особистості. Теоретичні та прикладні проблеми психології та соціальної роботи. 2021. № 3(56). С. 169-195.
2. Корнієнко В. В., Ніканорова Ю. В. Особливості психологічного здоров'я викладачів вищих навчальних закладів. Стратегічні питання світової науки: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 2017. С. 42-46.
3. Діденко С. В. Клінічна психологія: слов.-довід. К. : Академвидав, 2012. 315 с.
4. Корнієнко В. В. Соціально-психологічні засади збереження та розвитку реабілітаційного потенціалу особистості: монографія. К. : ПВТІ «LAT&K», 2021. 320 с.
5. Максименко С. Д., Папуча М. В., Коваль І. В., Максименко К. С. Медична психологія: підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 520 с.
6. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія: навч. посібник. К. : КНТ, 2016. 369 с.
7. Спіріна І. Д., Вітенко І. С. Медична психологія: підручник. Дніпропетровськ : Поліграф-Медіа, 2008. 180 с.

Тестовий контроль знань

1. Як називається розлад особистості, при якому первинним симптомом є постійне емоційно заряджене прагнення залучати до себе увагу:

- А) Шизоїдне;
- Б) Нестійке;
- В) Істеричне;
- Г) Дисоціальне.

2. Нездатність проявляти теплі почуття стосовно інших людей характерна для:

- А) Тривожного розладу особистості;
- Б) Шизоїдного розладу особистості;
- В) Істеричного розладу особистості;
- Г) Посттравматичного стресового розладу.

3. Який з діагностичних термінів НЕ входить до числа синонімів розумової відсталості:

- А) Психічне недорозвинення;
- Б) Олігофренія;
- В) Деменція;
- Г) Недоумкуватість.

4. Яке із тверджень краще передає суть механізмів олігофренії:

- А) Дефіцитарність передумов інтелекту, що становлять біологічну базу його розвитку;
- Б) Дезорганізація системи механізмів інтелектуального функціонування, що знижує здатність до самонавчання;
- В) Дефіцитарність важливих для інтелектуальної діяльності зон кори головного мозку;
- Г) Недорозвинення ключових інтелектуальних функцій, від яких залежить розвиток інших.

5. У коло причин розумової відсталості входять всі перераховані фактори, КРІМ одного:

- А) 1.Інфекційні захворювання;
- Б) 2.Травми головного мозку;
- В) 3.Важкі психологічні стреси;
- Г) Інтотоксикації.

6. Який зі ступенів розумового відставання часто не розпізнається до початку шкільного навчання:

- А) Легка;
- Б) Середня;
- В) Важка;
- Г) Глибока.

7. Як називається розлад при якому вже опанувавши мову дитина відмовляється говорити в певних соціальних ситуаціях:

- А) Розлад експресивної мови;
- Б) Аутистичний розлад;
- В) Елективний аутизм;
- Г) Анаклінична депресія.

8. Що з наведеного утрудняє діагностику синдрому залежності від алкоголю:

- А) Заперечення хворими зловживання;
- Б) Тенденції родини до недооцінки або переоцінки ступеня вживання;
- В) Не регламентована режимними рамками професійна діяльність;
- Г) Все сказане.

9. Дослідження психічного стану пацієнтів із шизофренією найбільше часто виявляє виражений розлад:

- А) Орієнтування;
- Б) Пам'яті;
- В) Настрою;
- Г) Мислення.

10. Обчислення IQ вимагає знання наступних характеристик випробуваного:

- А) Психічного віку й рівня дефекту;
- Б) Хронологічного віку й рівня дефекту;
- В) Психічного й хронологічного віку;
- Г) Психічного й хронологічного віку плюс рівня дефекту.

11. Правильні твердження із приводу аутистичного розладу включають наступні, крім:

- А) Його можна визначити протягом перших 6 мес. життя;
- Б) Воно може маніфестувати опором на мінімальні зміни навколишнього оточення;
- В) Воно рідко пов'язане з розумовою відсталістю;
- Г) Воно часто пов'язане з нестерпністю погляду.

12. Здатність до формулювання концепцій і їх узагальнення називається:

- А) Конкретним мисленням;
- Б) Абстрактним мисленням;
- В) Маревним мисленням;
- Г) Інтелектуалізацією.

13. У якому з пунктів зазначені методики, що найкраще дозволяють виявити різноплановість мислення:

- А) Класифікація й додавання фігур;
- Б) Додавання фігур і виключення предметів;
- В) Піктограма й класифікація;
- Г) Класифікація й виключення предметів.

14. Який з ознак НЕ характерний для скачки ідей :

- А) Прискорення темпу мислення й мови;
- Б) Незакінченість думок і тем;
- В) Загострена цілеспрямованість мислення;
- Г) Каламбури, гра словами.

15. Скачки ідей – це порушення процесу мислення в структурі якого з розладів:

- А) Депресії;
- Б) Манії;
- В) Ейфорії;
- Г) Олігофренії.

16. Дорослий пацієнт пояснює зміст приказки: «Не все золото, що блищить «так: «Гудзик блищить і скло блищить, а вони не золоті». Це приклад якого з перерахованих типів мислення:

- А) Конкретного;
- Б) Резонерського;
- В) Деталізованого;
- Г) Різнопланового.

17. Який з перерахованих термінів позначає не існуючі раніше слова:

- А) Ехолалії;
- Б) Шизофазія;
- В) Неологізми;
- Г) Автоматизми.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Етапи поведінки патопсихологічного дослідження

1. *Етап формулювання клінічної задачі.* Бесіда з лікарем, медперсоналом, батьками, родичами хворого, педагогами дитини. Ознайомлення з історією хвороби пацієнта. Завдання: а) сформулювати мету дослідження; б) уточнити об'єкт дослідження; в) попередній збір анамнезу.

2. *Бесіда з пацієнтом.* Завдання:

а) встановити контакт з пацієнтом;

б) налаштувати пацієнта на співробітництво у процесі експериментально-психологічного дослідження;

в) зібрати анамнез;

г) отримання деяких даних обстеження (стан пам'яті, уваги, емоційна сфера, становлення до хворих, скарги).

Бесіду починають з розпитування паспортних даних, на підставі чого складають першу думку про стан пам'яті. Потім уточнюють стан пам'яті (короткочасна і довготривала – дати власного життя, історичні події, недавні події), оцінюють увагу, стан свідомості: орієнтування в часі, місці, власній особі. Питання необхідно ставити в невимушеній, природній манері, як за звичайної бесіди. Також з'ясовують ставлення пацієнта до свого захворювання, проблеми, роз'яснюють мету експериментально-психологічного обстеження. У подальшій бесіді з'ясовують особливості особи (до захворювання і на даний момент), оцінка змін, що відбувається, оцінка самопочуття, працездатності, визначають культурно-освітній рівень. Важливо з'ясувати скарги хворого, які стосуються психічної сфери (на стан пам'яті, уваги, настрої, комунікабельність, втомлювальність тощо).

3. *Експериментально-психологічне дослідження психічних процесів.*

Проведення методик експериментально-психологічного дослідження. Обстеження пізнавальної сфери зазвичай проводять за допомогою функціональних спроб, особистості, як функціональних спроб, так і особистіших опитувальників, проєктивних методик.

Обстеження треба починати з методик на увагу та пам'ять, доки наявний оптимальний рівень працездатності хворого. Методики, спрямовані на емоційно-вольову сферу, та особистість бажано проводити окремо, у наступне обстеження, оскільки у хворого може виникнути мотив експертизи. Якщо обстеження одноразове, слід зробити невеличку паузу між проєктивним характером виконання методик та опитувальниками на індивідуальні особливості особистості.

Виконання кожного завдання повинно передувати інструкція, яка повинна визначити ситуацію дослідження і забезпечувати співпрацю психолога і пацієнта. Недбало подана інструкція може привести до

неадекватних результатів. Інструкцію необхідно заздалегідь випробувати до початку обстеження. Вона повинна бути максимально лаконічною, відповідати розумовим здібностям пацієнта, виключати можливість суперечного розуміння. Можливе використання попередніх прикладів, якщо пацієнт не може впоратися із завданням, важливо спільно обговорити причини цього. Також важливо оцінити, приймається допомога з боку психолога пацієнту, або відкидається ним (негативізм, умисний опір). Таким чином психолог активно включений в процес обстеження, він:

- а) пояснює інструкцію, сягаючи повного розуміння обстежуваним;
- б) постійно ставить запитання щодо виконання хворим завдань;
- в) дозовано надає допомогу.

Принципи надання допомоги у процесі виконання методик

1. Надання допомоги повинне бути строго послідовним – спочатку треба переконатися, що більш легкі форми безрезультатні.

2. Втручання експериментатора повинне бути небагатослівним та обміркованим;

3. Усі акти надання експериментатором допомоги повинні бути зареєстрованими.

Форми надання допомоги (за наростанням):

- просте перепитування, звертання уваги;
- похвала («так, правильно, продовжуйте»);
- уточнювальні питання (чому хворий зробив так чи інакше);
- навідні питання;
- критичні заперечення експериментатора;
- підказ, поради діяти тим, чи іншим способом;
- зразок дії – потім самостійне повторення;
- тривале навчання хворого, як вірно виконувати завдання.

Необхідний повний, точний запис обставин експерименту, що проводиться, думок пацієнта, що висловлюються. Під час застосування кожної з методик, експериментатор записує результати в протоколи, за яким буде потім написані висновки.

Загальна форма протоколу проведення експериментально-психологічного дослідження:

Дії експериментатора, інструкції, запитання, допомога	Дії обстежуваного	Слова обстежуваного (запитання, пояснення)

4. Складання висновку.

**Схема психологічного висновку
за експериментально-психологічним дослідженням**

1. ПІБ хворого, вік, діагноз лікаря, відділення.
2. Анамнез хвороби, анамнез життя.
3. Скарги, що стосуються психічної сфери хворого.
4. Поведінка хворого у ході обстеження (ставлення до ситуації обстеження, ступінь мотивованості, особливості виконання завдань, реакція на критику експериментатора, характер помилок, самостійність їх виправлення, активність, активний стан під час обстеження, особливості зовнішнього вигляду, міміки та пантоміміки, мови, якого характеру потребував допомоги у процесі виконання завдань).

5. Результати виконання методик. Треба звернути уваги, що в самому заключні результати виконання методик викладаються стосовно характеристики психічних процесів. Посилання на методики робляться у дужках. Комплексне дослідження хворого зазвичай містить аналіз таких психічних процесів як: увага, пам'ять, мислення, емоційно-вольова сфера та особистість (у разі обстеження дітей також додають інформацію про розвиток мовлення, моторику сприйняття, уяву; обов'язково відзначають також і зону найближчого розвитку за всіма психічними процесами). Дослідження сприйняття зазвичай проводять у разі групової патології (патопсихологічне та нейропсихологічне дослідження).

6. Висновок (резюме). Стисле викладення основних психічних процесів, збереження сторін психіки, найбільш виразних особливостей особистості. Висновок повинен відповідати на початку обстеження діагностичне питання.

7. Рекомендації. Додатковий пункт психологічного дослідження. Найважчий у структурі заключення не завжди за потребою ситуації обстеження. Найбільш часто має місце у разі обстеження дітей. Може бути зазначено, що рекомендована консультація психіатра, сімейне психологічне консультування, психокорекційна робота, спрямована на розвиток пізнавальної чи особистісної тощо.

Навчальне видання

**Корнієнко Вікторія Володимирівна
Кириченко Світлана Василівна**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ПАТОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА»**

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 1,17. Обл.-вид. арк. 1,25.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.